

Thema - Vakbeweging in het buitenland ▼Zuid-Afrika

Twee vakcentrales

Sinds oktober 1986 kent Zuid-Afrika een tweede superfederatie van vakbonden, NACTU, ontstaan uit een fusie van CUSA en AZACTU. De organisatie telt 470.000 leden en is een jaar jonger dan COSATU, dat inmiddels 760.000 leden heeft. NACTU behoort tot de afrikanistische en COSATU tot de multiracialistische stroming. Wat houdt dat in? Is deze tweedeling nu definitief? (Zie voor ontstaansgeschiedenis van beide federaties Solidariteit nummer 17.)

COSATU en NACTU hebben veel gemeenschappelijk: het streven naar een systeem van één mens één stem in een toekomstige eenheidsstaat (non-racialisme); een anti-kapitalistische standpunt; economische, politieke en sociale betrokkenheid. Beide zijn voorstander van sancties en drastische verandering van het onderwijssysteem. Het beginselprogramma van de organisaties bevat onder meer de volgende gemeenschappelijke uitgangspunten:

- Arbeiderskontrolle
- Industriële structuren
- Politieke onafhankelijkheid
- Geen aansluiting bij internationale vakverbonden
- Open kasboeken binnen de federatie.

Onjuiste informatie

Wat zijn dan de meningsverschillen? Met enige regelmaat verschijnen er stukken, zelfs in het FNV-BOV blad Arbeidersstrijd tegen Apartheid (ATA), waarin wordt beweerd dat het vooral gaat om een verschil in radicaliteit. NACTU wordt afgeschilderd als een vakbondsfederatie die bang is van politieke actie, die het maar op akkoordjes wil gooien met de bazen en die een willig instrument is van de CIA, waarvoor ze met geld van het Amerikaanse vakverbond AFL/CIO beloond wordt. Op de slotbijeenkomst van een door de Offensiefgroep georganiseerde tour van Nimrod Sejake 11 april j.l. in Rotterdam brak Sejake een lans voor COSATU door NACTU weg te zetten als een racistische organisatie die geen blanke leden zou toelaten en die met de dag verder zou leeglopen.

Met deze leugens is geen goede zaak gediend. Diezelfde week nog was het ledental van NACTU met 55.000 uitgebreid door toetreding van een meubelmakersbond (20.000) en een elektriciteitsbond (35.000). Een paar maanden eerder trad een ambtenarenbond toe (15.000). En wat betreft het racisme. Phiroshaw Camay, sekretaris-generaal van NACTU, zei er op zijn tour door Nederland in maart dit jaar het vol-

gende over: 'NACTU heeft wel degelijk blanke leden, in de staal, de chemie, de voedingsindustrie, niet meer of minder dan COSATU, alleen lopen wij daar niet zo mee te koop ... Illustratief voor de apartheidsverhoudingen was een gebeurtenis in de metaalsektor. Onze metaalbond SEAWU eiste opheffing van de rassenscheiding. Dat gebeurt. De blanke arbeidersbond spant daarop echter een proces aan tegen de direktie en eist herinvoering van de rassenscheiding. De direktie deed daarop aan SEAWU een verzoek tot samenwerking. SEAWU wees dat af met als argument dat haar belangrijkste tegenstanders de kapitalistische bazen zijn en niet de blanke mede-arbeiders.'

De in NACTU versmolten federaties CUSA en AZACTU weten wel degelijk hoe een krachtige bond op te bouwen. Het was de CUSA die er in slaagde om in de mijnen de alles-overheersende NUM op te zetten, welke uiteindelijk met 250.000 leden door COSATU werd overgenomen (zie kader). Maar ook de NACTU-bond BAMCWU, de eerste zwarte mijnwerkersbond, is geen zwakkeling. Haar nog steeds voortdurende strijd tegen de asbestmijnen heeft internationale dimensies aangenomen en veel bekendheid verworven. Het uiterst repressieve antwoord van de bazen en massa-ontslagen hebben tot op heden BAMCWU niet kunnen verhinderen maar liefst 90 procent van de asbestwerkers te organiseren.

Ook buiten het traditionele vakbondsterrein is NACTU actief. Ze participeert in het coördinerend orgaan voor het Southern Transvaal Rent Crisis Committee, de organisatie van de huurboycot in Zuidelijk Transvaal. Ze is op twee manieren betrokken geweest bij de busboycot in Soweto, die maar liefst 16 weken heeft geduurd en die in februari dit jaar werd beëindigd: 1) Via haar transportarbeidersbond TAWU die de chauffeurs moest verdedigen tegen ontslag, en 2) via de Zwarte Bewustzijnsorganisatie AZAPO, waarmee ze onder één dak zit en die een belang-

rijk aandeel had in de organisatie van de boycot.

Tholoe: Geen apartheidsrelaties in bonden

Als hoofdspreker op het oprichtingskongres van NACTU ging Joe Tholoe, bekend van een aantal tegen het PAC gerichte processen, tegenwoordig journalist bij het zwarte dagblad de Sowetan, uitvoerig in op de werkelijke ideologische verschillen tussen NACTU en COSATU. 'Sinds de blanken voor het eerst voet in dit land zetten ... zijn er altijd twee stromingen in het verzet geweest. De een vindt dat de blanken die willen helpen in de strijd voor bevrijding, toegang moeten hebben tot de organisaties van de onderdrukten.' Het argument daarvoor: '... als je een non-raciale toekomst wil scheppen, moet je hem nu al in de praktijk brengen.' De andere stroming is daar tegen met als argument dat de blanken die toetreden tot de organisaties van de onderdrukten, profiteren van het apartheidssysteem; ze hebben een betere opleiding, ze zijn beter toegerust. Het ligt dan ook voor de hand dat zij, eenmaal in onze organisaties, deze gaan controleren.

Als dat gebeurt, zijn de apartheidsrelaties van daarbuiten ingevoerd in onze organisaties.'

COSATU heeft zich ontwikkeld tot een multiracialistische organisatie en maakt er geen probleem van dat een onevenredig aantal van haar leiders blank is. NACTU stelt in haar beleidsprogramma daarentegen heel duidelijk: 'De federatie erkent het feit dat het gehele land, gebalkaniseerd of niet, toebehoort aan de oorspronkelijke bevolking van ons land.' De loyaliteit van de blanke arbeiders ligt doorgaans bij de blanke natie. Een en ander heeft NACTU genoodzaakt tot een keuze voor ZWART LEIDERSCHAP. Mndaweni zei daarover: 'Dit is hoe dan ook geen diskriminatie. We geloven alleen dat een leider de belangen van zijn leden moet vertegenwoordigen en dat kan alleen als hijzelf afkomstig is uit de rangen van de mensen aan wie hij leiding geeft.'

Bevrijding, socialisme en vakbond

De Zwarte Bewustzijnsorganisatie AZAPO, die zeer invloedrijk en sterk

Het Freedom Charter kan men zien als het beginselprogramma van het ANC en de aan het ANC verbonden stromingen. Het werd in 1956 opgesteld op een bijeenkomst in Kliptown. Voor de afrikanistische stroming binnen het ANC, georganiseerd in de Jeugdliga (waar onder meer Tambo en Mandela deel van uitmaakten), was dit een stap terug. Voor die tijd kende het ANC namelijk een programma van actie, waarin het streven was neergelegd naar een non-rationale samenleving (één mens, één stem) in een toekomstige eenheidsstaat, af te dwingen door afrikanen. Het Freedom Charter daarentegen bepleit een toekomst waarin de diverse rassen als groep hun belangen kunnen behartigen: multiracialisme.

Voor de afrikanisten was het Freedom Charter aanleiding voor de oprichting van een nieuwe bevrijdingsbeweging, het Pan Afrikanisties Congres (PAC). Zij geven aan Zuid-Afrika de vrijheidsnaam Azania, die in de jaren zeventig door de zwarte bewustzijnsbeweging van Steve Biko is overgenomen. De radikaliserings in Zuid-Afrika door toedoen van vooral de zwarte bewustzijnsbeweging hebben het ANC er sinds 1984 toe gebracht slogans te gebruiken die verder gaan dan het Freedom Charter, bijvoorbeeld 'één mens, één stem'.

vertegenwoordigd is in NACTU, kiest zeer nadrukkelijk voor het socialisme. De relatie tussen socialistische revolutie en nationale bevrijding, alsmede ook de rol die de vakbeweging daarin te spelen heeft, is voortdurend onderwerp van discussie binnen NACTU. Een discussie over socialisme vindt ook plaats binnen COSATU en is daar gekoppeld aan een strijd om de hegemonie tussen de Charteristen (aanhangers van het Freedom Charter) en de onafhankelijken (waaronder de Zwarte Bewustzijnsstroming).

Samenwerking

Vanwege de genoemde verschillen wil de samenwerking tussen COSATU en NACTU niet erg vlotten. Een uitnodiging van NACTU tot regelmatig overleg is onbeantwoord gebleven. In een rede tot de algemene vergadering van COSATU's dienstenbond CCAWUSA sprak Neville Alexander, leider van de Cape Action League (koepel van organisaties uit de westelijke kaap), over de noodzaak tot samenwerking: 'De overtuiging dat slechts een enkele organisatie iedereen hier in dit complexe land ... kan vertegenwoordigen, is waanzin ... De meest waardevolle les van mijn leven heb ik zelf op Robbeneiland geleerd. Ik heb geleerd dat we samen moeten optreden tegen onze gezamenlijke vijand ongeacht onze verschillen.'

In lijn met die opvatting heeft NACTU onlangs nog bij twee belangrijke gelegenheden actieve ondersteuning

gegeven aan COSATU-bonden. Het betreft daarbij de CCAWUSA in zijn recente strijd tegen de OK-bazaar, die een grote overwinning is geworden. Tevens vond CCAWUSA recentelijk onderdak in het hoofdkantoor van NACTU, toen COSATU na een bom-aanslag moest verhuizen. Ook heeft NACTU steun betuigd aan de spoorwegstaking van de COSATU-bond SARHWU, welke onlangs is geëindigd met zes doden en het ontslag van 16.000 zwarte spoorwegarbeiders.

Opstand spoorwegarbeiders bloedig neergeslagen

Na een staking van twee maanden maken de spoorwegarbeiders de bloedige balans op: zes doden, vele gewonden, politie-inval en een bomexplosie in het COSATU-kantoor en alle 16.000 stakers ontslagen. Verder vonden nog twee jongeren de dood, toen zij uit de rijdende trein sprongen in hun vlucht voor de racistische en hardhandige controleurs die voor de kaartjes kwamen die je haast nergens kan kopen. Pas in oktober was de SARHWU gelanceerd vanuit de COSATU-leiding. Ze riep op tot staking tegen het ontslag van een chauffeur. In strijd bouw je immers je bond op. Het ging snel, misschien wel te snel. Mike Roussos, een blanke SARHWU-leider, ontving van de spoorwegdirectie een dreigement dat alle stakers door blanken zouden worden vervangen als ze niet gauw aan het werk zouden gaan. Dat dreigement werkte als olie op het vuur, maar

het werd wel uitgevoerd. Treinen bleven, zij het beperkt en ontregeld, in het verkeer. Blanke schoonmaakploegen namen de reiniging over, maar alleen op de blanke plaatsen, waardoor zwarte passagiers uiteindelijk in grote hopen vuil en stank kwamen te zitten ... In de hitte van de strijd steken activisten een paar treinen in brand. De politie schiet. Blanke onderkruipers zijn er de oorzaak van dat behalve acht zwarten ook de staking wordt vermoord. De verkiezingsuitslag heeft niet gelogen: de blanken kiezen massaal voor Botha en tegen verandering. Non-raciale idealen ten spijt staat de zwarte alleen.

Jos Derks

(Op basis van informatie van het Azania Komitee)

Afkortingen

NACTU	National Council of Trade Unions
CUSA	Council of Unions of South Africa
AZACTU	Azanian Confederation of Trade Unions
COSATU	Council of South African Trade Unions
SEAWU	Steel, Engineering and Allied Workers' Union
NUM	National Union of Mineworkers
BAMCWU	Black Allied Mining and Construction Workers' Union
TAWU	Transport and Allied Workers' Union
AZAPO	Azanian Peoples Organisation
UDF	United Democratic Front
CCAWUSA	Commercial, Catering and Allied Workers' Union of South Africa
SARHWU	South African Railway and Harbour Workers' Union
PAC	Pan Africanist Congress
ANC	African National Congress